

Elektronikus írástudás vagy információs írástudás: melyik fogalmat részesítsük előnyben?

Számos, az információs írástudás iránt elkötelezett könyvtáros gyanakodva figyeli az elektronikus írástudást. Ennek legfőbb oka az, hogy az elektronikus írástudás fogalma leminősíteni látszik az intelligens információszerzési eszközöket azzal, hogy az információ megszerzésére használt elektronikus hordozóra összpontosít, nem magára az információra. Ráadásul azt sugallhatja, hogy ami nem elektronikus, az nem is érdekes, nem képes értékes információt létrehozni. Ez persze nem igaz, csupán az elektronikus írástudás negatív interpretációja. Ha így gondolkodunk tovább, azt is mondhatjuk, hogy az információs írástudás – szemben az elektronikus írástudással – a hordozótól független fogalom. Az információs írástudás készsége magában hordozza annak magasabb szintű megértését, hogy az információ önálló intellektuális tartalom, amely független hordozójától (attól, hogy papíralapú-e vagy elektronikus). Feltételezi azt is, hogy az információs írástudó képes a különböző médiumok között megfelelő különbségtételre és intelligens kezelésükre. Ez az érvelés oda vezet, hogy kimondja: az elektronikus írástudás nem tesz különbséget a hordozók között, pontosabban egyetlen forma használatának és csakis annak az egynek a készségét jelenti.

Az elektronikus írástudással szemben megfogalmazott kritikáknak van alapja, ha a fogalmat valamiféle lebutított, rosszul értelmezett formában használjuk. Mindazonáltal vannak érveink az elektronikus írástudás védelmében. Vitathatatlan, hogy az elmúlt évtizedek elektronizálási folyamata olyan oktatási, információs és intellektuális hasznot hozott, amely korábban elképzelhetetlen lett volna. Sokan (köztük az elektronikus írástudás népszerűsítői) meg vannak győződve arról, hogy bizonyos általános képességekre szükségünk van ahhoz, hogy az elektronikus eszközök hozta előnyöket jobban kiaknázzuk. Úgy gondolják, hogy ezek a képességek alkalmazhatók az elektronikus környezetben, továbbá megállapíthatók és tanulmányozhatók saját feltételrendszerük közepette, azaz az elektronikus írástudás körében. Nem tagadjuk, hogy az

elektronikus írástudás sok tekintetben jól körülhatárolt fogalom, azonban nem általában a világra, hanem az elektronikus világra koncentrál. Ez erőteljesen terjeszkedik ugyan, de senki sem mondja róla, hogy tudatunk egyedüli meghatározója.

Amikor az emberi intellektuális tevékenység egy meghatározott hordozójára figyel, az elektronikus írástudás mozgalma nem tagadja más kommunikációs és információhasználati formák létét vagy fontosságát, csak kiválaszt vizsgálatra egy jelenleg szokatlan fontosságú jelenséget, amit egy példával illusztrálhatunk. Ha a valaki az *Inspec* adatbázisban egy 19. századi fizikai cikket keres, akkor az elektronikus írástudás és az információs írástudás értelmében egyaránt írástudatlan, hiszen az adatbázis az 1960-as évektől tárja fel a szakirodalmat. Az elektronikus írástudás képessége azt jelenti, hogy ismerjük az elektronikus világ képességeit és határait. Nem jelenti azt, hogy nincs szükség az információs írástudás megszerzésére a hibrid könyvtári környezetben, csak azt, hogy az elektronikus kontextusok közepette, szinergiában kell fejlesztenünk olyan készségeket, amelyek korábban elszigeteltek voltak. Az elektronikus írástudás és az információs írástudás különböző fogalmak, amelyek azonban kompatibilisek egymással, miközben más-más kontextusokban érvényesek.

A könyvtárhasználóknak lehetnek olyan, a könyvtáron kívül szerzett készségeik, amelyek az elektronikus írástudás bizonyos fokát jelentik. Ha valaki képes könyveket rendelni online könyvesboltokból, jobban tudja használni az OPAC-ot, még ha nem tanulta is az utóbbit. A napi könyvtári munkát egyaránt befolyásolja az elektronikus írástudás és az információs írástudás. A könyvtárosok mindkettőt elfogadhatják, nincs ellentmondás közöttük. Nem célszerű viszont, ha valamelyiket előnyben részesítik a másikkal szemben.

/JOINT, Nicholas: eLiteracy or information literacy: which concept should we prefer? = Library Review, 54. köt. 9. sz. 2005. p. 505–507./

(Koltay Tibor)